

PROF. DR.

HALUK

YAVUZER

ÇOCUK
EĞİTİMİ
El Kitabı

Remzi Kitabevi

ÇOCUK EĞİTİMİ
EL KİTABI

PROF. DR. HALUK YAVUZER meslek yaşamına 1965 yılında başlamış, “Çocuk ve Gençlik Psikolojisi”ni uzmanlık alanı olarak seçmiştir. Öncülüğünde açılmış olan “Ana-Baba Okulları”nda, anne ve babaların eğitimi ve çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurabilmeleri amaçlanmıştır.

1989 yılından beri 27 ilde açılan ve 20 bini aşan ana-babaya hizmet götüren bu etkinliğin yanı sıra Dr. Yavuzer, öğretmenlerin eğitimini amaçlayan “Öğretmen Sohbetleri”ni de yurt düzeyinde yayma çabasındadır.

Yavuzer, yayınlarının çoğunda, bilimsel bulguları hayata geçirerek ana-babaları çocuk eğitimi konusunda aydınlatmayı hedeflemiştir. Doktora sonrasında İngiltere’de alanıyla ilgili araştırmalar yapan Yavuzer’in, yurtiçi ve yurtdışında yayınlanmış çok sayıda bilimsel çalışması bulunmaktadır.

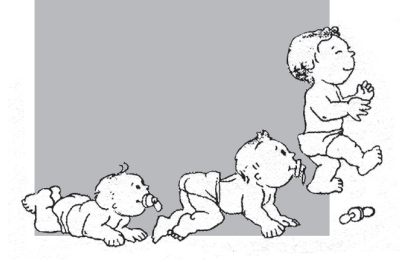
Yavuzer beş yıl süreyle Darüşşafaka Cemiyeti Yönetim Kurulu üyeliğinin yanı sıra fakültesini temsilen iki dönem İstanbul Üniversitesi Senatosu üyeliği, altı yıl Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği, sekiz yıl da Üniversitelerarası Kurul, Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Doçentlik Temel Alan Danışma Komisyonu üyeliği yapmıştır. *Ana-Baba Okulu ve Evlilik Okulu* adlı kitapların editörlüğünü üstlenen Dr. Yavuzer, halen İstanbul Medipol Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü’nde öğretim üyesidir.

Çocukluk, yetişkinlik ve mesleğe giriş dönemine ilişkin anılarını *Taş Sektirirken Anıların Suyunda* (2011) adlı kitabında toplayan Yavuzer’in diğer yayınları şunlardır: *Çocuk ve Suç*, *Çocuk Psikolojisi*, *Ana-Baba ve Çocuk*, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, *Children Draw and Tell*, *Resimleriyle Çocuk*, *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*, *Okul Çağı Çocuğu*, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, *Gençleri Anlamak*, *Anne Olmak*, *Yeni Kuşak Anne-Babalar ve Çocukları* (Haluk Yavuzer - İlkay Demir), *Mutlu Yaşlanmak*.

yavuzerhaluk@gmail.com

HALUK YAVUZER

Çocuk Eğitimi El Kitabı

Remzi Kitabevi

ÇOCUK EĞİTİMİ EL KİTABI / Haluk Yavuzer

© Remzi Kitabevi, 1995

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Kapak düzeni: Ömer Erduran

Kapak görseli: Dolgachov/123RF

Çizimler: Ömer Menteş

ISBN 978-975-14-0514-2

BİRİNCİ BASIM: Aralık 1995

KIRK DÖRDÜNCÜ BASIM: Kasım 2024

Kitabın bu basımı 3000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Güven Mücellit, Mahmutbey Mah. 2622. Sokak

Güven İş Merkezi No: 6 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 45003 / Tel (212) 445 0004

İçindekiler

Önsöz	7
-------------	---

İLETİŞİM, 9

Başarılı Bir İletişimin Temel Koşulları	11
Dinleme Becerileri	13
Duyularını İfade Etmede Çocuğa Yardım	17
İş Birliği İçine Girmek	24
"Sen" Mesajı Yerine "Ben" Mesajı Verin	32

ÇOCUK-GENÇ İLE AİLE İLİŞKİLERİ, 39

Olumlu Düşünün	41
Çatışma	47
Ebeveyn-Çocuk Güç Mücadelesi	52
Anne-Baba Davranışları	56
I) Denetleyici yaklaşım	56
II) Destekleyici yaklaşım	57
III) Pasif yaklaşım	58
Sorun Çözme	64
Çocuğunuzu Sevdiğinizi Öperek, Okşayarak, Beden Dilinizle de Gösterin	72
Çocuğun Baba ile de Olumlu İlişkilere İhtiyacı Vardır	74
Çalışan Anne Çocuğuna Ayırdığı Zamanı İyi Kullanabilmelidir	78
Boşanmış Aile Ortamında Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler	80
Eksik Ailede Çocuğa Uygun Bir Model Gerekir	86

DISİPLİN, 89

Disiplin Nedir?	91
Cezalandırma Yerine Başka Seçenekler	94
Görmek İsteddiğiniz Davranışı Sergileyin	101

SORUMLULUK, 105	
Sorumluluk Duygusu Nasıl Kazandırılır?	107
GÜVEN, 115	
Güven Duygusunun Temeli Yaşamın İlk Günlerinden Başlayarak Atılır.....	117
Haklı Başarılarından Dolayı Çocuğu Takdir Edin.....	118
Mükemmeliyetçi Anne-Baba, Çocuğu Mutsuz ve Umutsuz Yapar	125
SORULARA YANIT VERME, 127	
Çocuklar Sorularına Yanıt Bekler	129
İLK TEMEL ALIŞKANLIKLAR, 135	
Yemek Yemenin Doğal Bir İhtiyaç Olduğu Gerçeğinden Hareket Edin.....	137
Uykuda Düzen Önemlidir.....	142
Tuvalet Eğitimi İçin Yeterli Bedensel Olgunluk Gerekir	145
OKULÖNCESİ DÖNEM, 149	
Okulöncesi Eğitim	151
OKUL ÇAĞI, 157	
Okulun Önemi Nedir?	159
Okulda Başarısızlık	160
Sonsöz	174
Kaynaklar.....	175

Önsöz

Bu kitap, elli yılı aşkın meslek yaşamımın kısa bir özetidir. Bu özet, süreç içinde “Çocuk ve Gençlik Psikolojisi” konusundaki kuramsal birikimin, “uygulama”daki deneyimle sentezinden oluşmaktadır.

Kitabın temel amacı, aile içi etkileşimi sağlıklı kılmaktır. Ancak, çocuğuyla daha iyi bir “iletişim” kurmak, onunla var olan çatışmalarını ortadan kaldırmak isteyen anne-baba, öncelikle, “kendini değiştirmek” konusunda “istekli” ve “kararlı” olmalıdır. Bu da “olumlu tutumu” doğuştan sahip olunan bir özellik olarak değil, bir beceri olarak görmekle mümkündür. Böyle düşünüldüğü takdirde zaman içinde davranışı değiştirmek mümkün olabilir.

Kitaba kolay okunabilen bir nitelik kazandırmak için Anne ve Babaların günlük hayatta karşılaştıkları eğitim ve iletişim sorunları ele alınmıştır. Böylelikle kitap, kuramsal bilgi ve öğüt yığından çok uygulamada karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik pratik öneriler içermektedir.

Kitapta ayrıca Anne ve Babaların sıklıkla yapmakta oldukları pedagojik hatalardan yola çıkarak, uygulamadaki yanlışlar, olması gereken doğrularla birlikte verilmiştir.

Kitabın yazımı süresince müsveddeleri titizlikle okuyan asistanım Esra İşmen’e ve redaktörüm Zeynep Atayman’a, sayfa ve kapak düzenini özenle gerçekleştiren Ömer Erduran’a, sıcak ilgi-

siyle kitabın yayımlanmasında beni yüreklendiren Erol Erduran'a teşekkür ederim.

Bu el kitabının Pedagoji ve Psikoloji ile ilgili tüm meslektaşlarıma, öğretmenlere, anne ve babalara yararlı olacağı inancındayım.

Prof. Dr. Haluk Yavuzer
Eylül, 1995

İKİNCİ BASKIYA NOT

Birinci baskının çok kısa bir sürede tükenmiş olması, böyle bir uygulama kitabına duyulan ihtiyacı açık bir şekilde göstermektedir. Bu da yazarı yüreklendirmekte, cesaretlendirmektedir.

İkinci baskı için kitap yeniden gözden geçirilmiş ve bazı ilaveler yapılarak genişletilmiştir.

Prof. Dr. Haluk Yavuzer
Mart, 1996

OTUZ SEKİZİNCİ BASKIYA NOT

Otuz sekizinci baskı için kitap yeniden gözden geçirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

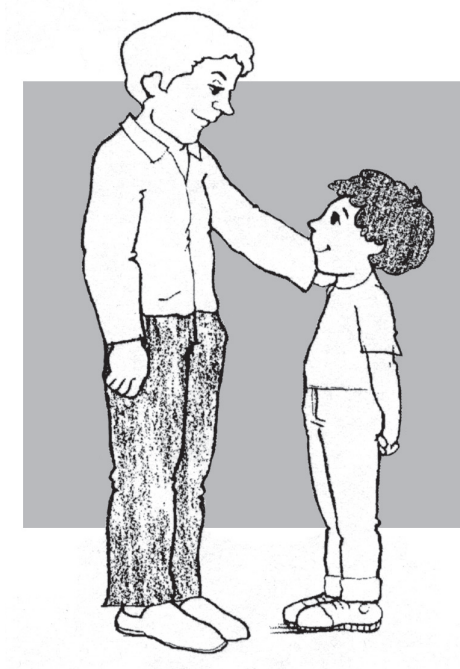
Bu basımın gerçekleşmesinde emeği geçen Çocuk Gelişimi öğrencilerim Ayşegül Koçali ve Münevver Özen'e teşekkür ederim.

Prof. Dr. Haluk Yavuzer
Temmuz, 2018

İLETİŞİM

*Çocuğuna gerçek servet
bırakmak isteyen ana-baba,
ona iyi dinlemeyi ğretir.*

Publilius Syrus

Başarılı Bir İletişimin Temel Koşulları

Kişiler arası iletişim; insanların birbirlerine bilinçli veya bilinçsiz olarak iletmek istedikleri duygu ve düşüncelerini aktardıkları bir süreçtir. Bu sürecin başarısı, bireyin yaşamındaki mutluluğun temelini oluşturur.

Başarılı bir iletişimin temel koşulları şunlardır:

1. *Karşımızdaki kişilere saygı duymak*, onların varlığını kabul etmek, önemli ve değerli olduklarını hissettirmek, onları olduğu gibi benimsemek anlamını taşır.
2. *Gerçekçi ve doğal davranmak*, abartıdan uzak, olduğu gibi davranmaktır.
3. İletişimin belki de en önemli ögesi *empatidir*. Empati, bir anlamda, dış dünyayı karşımızdaki kişinin penceresinden görmeye çalışmaktır. Kurulan bu duygu ortaklığı, iletişimi güçlendirir.

İletişim sadece konuşma değildir.

İletişim, aynı zamanda;

- *Ne* söyleyeceğimizi bilmek,
- Bunu *ne zaman* söylemenin daha uygun olacağına,
- *Nerede* söylemenin doğru olduğuna karar vermek,
- En iyi *nasıl* söyleneceği hususunda fikir yürütmek,
- Olayları basite indirgeyerek sunabilmek,

- Akıcı bir dille ve karşımızdaki kişiyle göz kontağı kurarak konuşabilmek,
- Dikkati yoğunlaştırabilmek ve karşımızdaki kişinin verilen mesajı anlayıp anlayamadığını kontrol edebilmektir.

İletişimde temel ilke ***kabul etme***'dir. Başkalarını oldukları gibi kabul etmek, ilişkileri kuvvetlendirmede önemli bir etkidir. Birey, karşısındaki kişiye gerekli anlayışı gösterip, kabulkâr, hoşgörülü bir ortam sağlarsa, onun kendini güven içinde hissedip, kendi özüne uygun davranışlar içine girmesine fırsat verir. Böyle bir ilişkide diğer kişi olumlu yönde değişebilir, sorunları çözmeyi öğrenebilir, ruh sağlığı iyileşebilir, daha üretici, daha yaratıcı olabilir.

**Başkasını olduğu gibi kabul etmek,
onu gerçekten sevmektir.
Kabul edildiğini hissetmek
sevildiğini de hissetmektir.**

*İletişimde kişiyi etkili kılan, insanlarla yapıcı olarak konuşabilme-
yi öğrenmesidir. Usta danışmanlar başarılarının temel nedeninin,
kişiyi konuşmaya başlatmak ve onu dinleyerek "yolundan çekil-
mek" olduğunu söylerler.*

Dinleme Becerileri

Zaman zaman anneme bir şey anlatmak istediğimde, "Anne sana bir şey söyleyebilir miyim?" derim. O da "Tabii, söyle." der. Bunun üzerine ben de anlatmak istediğimi anlatırım. Tam bitirdiğimde, bana "Ne söylemiştin?" diye sorar.

12 yaşında, kız

İletişim sisteminin temel öğelerinden biri de dinlemedir.

İyi bir dinleyici, iletişim kurduğu kişinin yalnız söylediklerini değil, yüzü, eli, kolu ve bedeniyle yaptıklarını da "duyar"; çünkü yüz ifadeleri, el ve kol hareketleri, bedenin duruş tarzı, sesin tonu gibi sözsüz mesajlar kullanarak da, iletişim kurulur.

a) Pasif-Edilgin Dinleme:

Sessizlik, karşımızdaki kişiye gerçekten kabul edildiğini duyumsatan ve bizimle duygularını daha fazla paylaşması için onu yüreklendiren, çok güçlü sözsüz bir iletidir. Sessizlik, her zaman anlatana gerçekten tüm dikkatimizi verdiğimizi kanıtlamaz. Bu nedenle dinlerken, özellikle duraklamalarda, onu gerçekten dinlediğinizi göstermek için sözlü ya da sözsüz belirtiler vermeniz son derece önemlidir. Bunlara *kabul tepkileri* diyoruz. Baş sallamak, öne eğilmek, gülümsemek, kaşlarını çatmak ve başka davranışlar, uygun zamanda yapılırsa, anlatanı gerçekten duyduğunuz mesajını –iletisini– verirler.

b) Kapı Aralayıcı Mesajlar:

Bazı kimseler, daha çok konuşmak için ek yüreklendirme beklentileri. Bu tür bir destekleme için verilen mesajlara "kapı aralayıcılar" denir. Örnek:

"Bu konuda daha fazla bir şey söylemek ister misin?"

"İlginç, devam etmek ister misin?"

c) *Etkin Dinleme (Katılımlı dinleme):*

Sessizlik, kabul ettiğini gösteren tepkiler ve kapı aralayıcıların kullanılmasında yine de sınırlamalar vardır. Bu yöntemler, dinleyicinin anladığını göstermez. Buna karşılık, etkin dinleme (katılımlı dinleme) dinleyenin, anlatılanı yalnız duyduğunu değil, aynı zamanda doğru olarak anladığını da gösterir. Bu yüzden bu yöntem en sağlıklı iletişim yöntemi olarak kabul edilmektedir.

Konuşan bireyin söylediği sözleri açarak, tekrar etmekten ibaret olan Etkin-Katılımlı Dinleme, insanlar arasında daha anlamlı ve yalın bir ilişkinin gelişmesine fırsat verir.

Anne-babasının kendisini dinlediğini gören çocuk önce, kendisine değer ve önem verildiğini, kabul edildiğini, buna bağlı olarak da sevildiğini düşünür. Aynı zamanda çocuk, duygularını ifade etme olanağı bulunduğundan “anlaşıldım” duygusunu yaşar ve rahatlar. Bu durum, çocuğun hem benlik saygısını artırır hem de kendisini dinleyen kişiye yakınlık duymasını sağlar. Bu sağlıklı mesaj akışı çocuğun ailesiyle olan dinamik bağını güçlendirir ve iletişimin devamlılığını sağlar.

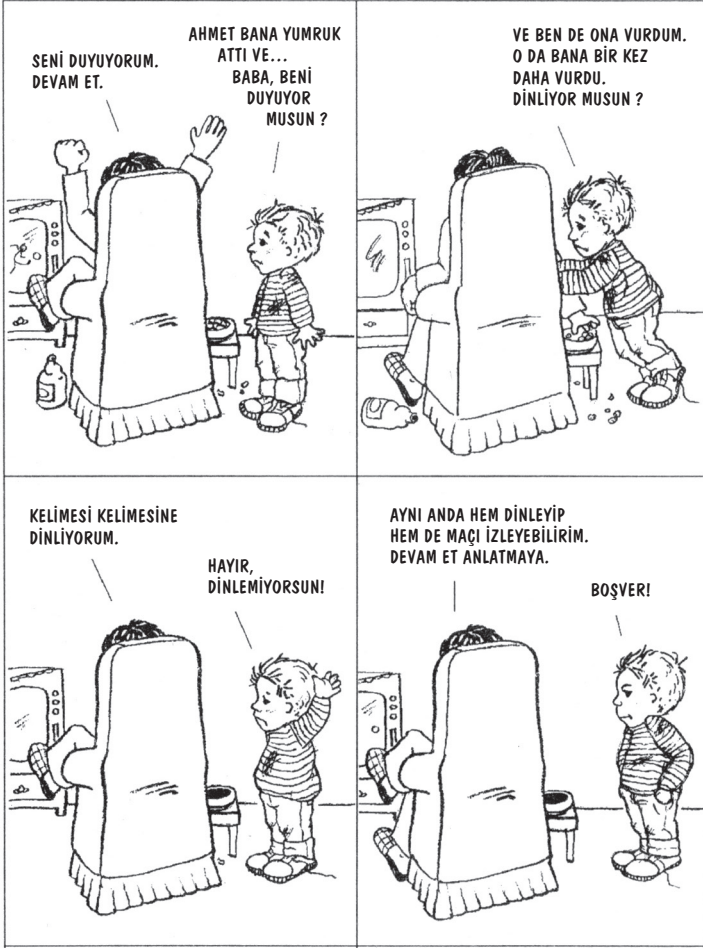
Etkin (Katılımlı) dinlemede ebeveyn suskun ve pasif değildir. Tam tersine çocuğun duygu ve düşünceleriyle ilgili ve onları onaylayan bir görüntü içinde, kendi başına düşünmesine yardım eden kişi rolündedir. Sorumluluk çocuğa bırakılmıştır. Ebeveyn sadece çözüm bulma konusunda ona yardım eder.

Çocuklar dinlenmemeleri ve ciddiye alınmamaları konusunda aşırı duyarlıdırlar. Dinlenmediklerini hemen fark ederler. Dinlenmemektense ebeveynin karşıt görüş bildirmesini bile kabullenebilirler. Uzun süre dinlenmeyen çocuklar savunmaya geçebilirler, iş birliğine yatkın olanlar ise içlerine çekilebilirler.

İsrarlara rağmen annesinin kendisini dinlememesi üzerine ellerini ısırarak çocuk örneği vardır. Çocuklar çoğunlukla dinlenmeme nedeniyle çalma, saldırganlık, kendine zarar verme davranışlarıyla “Lütfen beni dinle. Duygusal bir kırıklık yaşıyorum, dikkatini bana ver.” mesajını iletmektedirler.

O halde çocukların sözlerine özenle kulak vermeliyiz.

Yarı dinleme yerine...

- İletişime, kendini vererek değil de, sadece dudaklarıyla katılan biriyle iletişim kurmaya çalışmak cesaret kırıcı olabilir.

Tüm dikkatinizi vererek dinleyin

- Dertlerinizi sizi gerçekten dinleyen birine anlatmak çok daha kolaydır. Bazen ebeveynin bir şey söylemesine bile gerek yoktur. Çoğu kez, bir çocuğun ihtiyacı olan tek şey, ona duygularının anlaşıldığını hissettiren, sıcak bir sessizlik ortamıdır.

Duygularını İfade Etmede Çocuğa Yardım

Ebeveynin, kendini ifade etmesi için çocuğa yardımcı olması gerekir. Bundan sonraki sayfalarda bu konuda örnekler verilmiştir.

Duyguyu reddetmek yerine...

- Ebeveyn duyguya bir anlam verdiğinde çocuğu daha kötü etkileyeceğinden korktuğu için, genellikle bu tür bir yaklaşımda bulunmaz. Çocuğu kötü duygusundan uzaklaştırmaya çalıştığımızda –tüm sevecenliğimize rağmen– o daha çok üzülmemekte, anlaşılmadım duygusunu yaşamamaktadır.

HALUK YAVUZER

ÇOCUK EĞİTİMİ EL KİTABI

Bu kitap, Haluk Yavuzer'in "Çocuk ve gençlik psikolojisi" konusundaki otuz yıllık mesleki birikiminin bir özetidir. Kitabın temel amacı, çocuklarıyla sağlıklı bir iletişim kurabilmeleri için, anne-babalara yol göstermektir. Bu amaçla, anne-babaların günlük hayatta karşılaştıkları eğitim ve iletişim sorunlarının çözümüne yönelik pratik önerilere yer verilmiş, yapılan pedagojik hatalar, olması gereken doğrularla birlikte ele alınmış, okumayı kolaylaştırmak için, her konu çizimlerle desteklenmiştir.

Çocuk Eğitim El Kitabı, "kendini değiştirmek" konusunda "istekli" ve "kararlı" olan tüm anne-babalar ve eğitimciler için, vazgeçilmez bir rehberdir.

ISBN 978-975-14-0514-2

9 789751 405142

KDV'den muaftr